

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrt leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 17. oktobra 1902.

List 42.

Trstenik.

(Dalje.)

III. Duhovniki.

1. Nestalni.

Nestalne duhovnike so imeli na Trsteniku že pred ustanovitvijo lokalije leta 1787. Bival je za več dni ondi kak preddvorski kapelan, posebno v velikonočnem času ali v adventu, ko je bilo več opravila; včasih se je pa nastanil kak upokojen duhovnik, da jim je oskrboval božjo službo. Ljudje so jih imenovali petičarje, ker so jim dajali po eno petico, 15 starih kr. za mašno darilo. Med tistimi duhovniki, ki so pred letom 1787. oskrbovali duhovna opravila na Trsteniku, so bili ti-le:

Janez Jenko od 1682 naprej.

Matija Skok od 1689 dalje. Umrli je kot župnik preddvorski leta 1714. Trsteniški ključarji so imeli z njim prepir zaradi cerkvenega imetja.

Jernej Vidmar 1716.

Jožef Skok je dobil 18. novembra 1723 za 3 mesece pravico pastirovati na Trsteniku.

Janez Žerovec. Rojen v Radovljici, je bil v mašnika posvečen 22. junija 1722. Kapelanoval je najprej na Stražah pri sv. Ksaveriju na Štajarskem, potem v Pliberku na Koroškem. Od tam je prišel na Kranjsko na Jesenice in dalje v Radovljico. Od leta 1738.—1739. je bil v Šmartinu pri Kranju. Na Trsteniku je deloval pred letom 1730. kot kurat (curatus in Terstenigk“). Za njim

Matej Rajžar. Rojen v preddvorski župniji, je bil posvečen 30. marcija 1720.

Sebastijan Zorman, tudi iz preddvorske župnije. Na Trstenik je hodil iz Preddvora od leta 1731.—1741.

Martin Fran Mariner, Ljubljčan. Posvečen je bil 29. septembra 1743. Na Trstenik je dohajal iz Preddvora leta 1745.

Bernard Götzl, stanujoč kot kurat na na Trsteniku od leta 1750. naprej; 1754. je bil še gori. Prej je služboval kot kapelan v Št. Juriju pri Kranju od 1731.—1732., od 1732.—1739. v Crkljah, od koder se je preselil kot beneficijat v Kamno Gorico. Leta 1749. ga beremo kot kurata v Kropi.

Jakob Bakolnik. Rojen na Zgornji Beli v preddvorski župniji 28. aprila 1737. Na Trsteniku je deloval 1764. leta.

Anton Tepina (curatus loci). Rojen v Bitnem 12. junija 1701., v šmartinski župniji. V mašnika posvečen 18. januarija 1739. Najprej je bival pri sv. Joštu do 1741. Potem je kapelanoval do 1744. na Jesenicah; pozneje je bil nekaj časa na Koroški Beli in od 1749.—1754. zopet pri sv. Joštu. Zadnji čas na Trsteniku 1767. Za njim Juri Bitenc. O tem bomo slišali več v naslednjem odstavku.

2. Lokalisti.

Od leta 1787., ko so razkosali preddvorsko župnijo, so bivali na Trsteniku stalni dušni pastirji, katerim je zagotovila vlada dohodke iz verskega zaklada. Z odlokom c. kr. knjigovodstva v Gradcu 13. junija 1789. so jim odkazali 100 mašnih ustanov; pozneje so jih dodali še pet. Proti temu, da so opravljali te sv. maše, so dobivali na leto 350 gld. Od 11. novembra 1844 naprej je dobival lokalist

na leto 300 gld. dotacije, a zato je moral opravljati zastonj po 45 sv. maš na račun verskega zaklada; od leta 1872. pa samo 40. Tako je ostalo do novejšje uredbe kongrue. Od leta 1885. so dobivali po 510 gld. 51½ kr. — Dolgo časa so morali Trsteničani pošiljati vsako leto biro preddvorskemu župniku. Tudi štolnino, ki so jo cenili na 5 gld., je pobiral preddvorski župnik po trsteniški duhovniji do leta 1854. Pozneje je pripadala domačemu duhovniku z določbo, da se mu uračuni v kongruo, ako bi presegala 50 gld.

Od 7 zemljišč v Babinem vrtu, od 9½ zemljišča na Trsteniku, od 6 zemljišč na Povlju, od 5 zemljišč v Žabljah, od 5 zemljišč v Čadovljah in od 7½ zemljišča v Zgornjih in Spodnjih Tenetišah, torej od približno 40 zemljišč, je znašala bira 16½ mernikov pšenice, 12 mernikov ovsa, 33 stotov sena, in namesto sira 1 gld. 6 kr. — Preddvorskemu cerkovniku so dajali s Povlja, iz Babinega vrta, iz Čadovelj in Žabelj z vsakega zemljišča 1 kos sira ali 2 kr., vsi, t. j. 23 zemljišč 46 kr.

Leta 1854. je knez-škofijski ordinarjat v sporazumu z vlado določil, da naj Trsteničani plačujejo to biro takratnemu preddvorskemu župniku Andreju Kržišniku do njegove smrti, ker je imel po umestitvi pravico do nje; po njegovi smrti pa naj jo dajo v isti meri in vrednosti svojemu domačemu dušnemu pastirju. Le cerkovniku preddvorskemu so jo smeli od leta 1854. naprej precej ustaviti, ker je bil le začasno v službi. Od sv. Jurija istega leta naprej je dobival dotični znesek domači trsteniški cerkovnik. Župnik Andrej Kržišnik je umrl leta 1869.

Od takrat naprej so prejemali trsteniški dušni pastirji prej imenovano biro. Cenili so jo na 51 gld. 53 kr. ter jo jim prištevali v kongruo. — S tem je izginil poslednji znak nekdanje odvisnosti od Preddvora.

Lokalni kapelani, lokalisti ali kurati so bili naslednji:

Juri Bitenc (Witniz), kot samostojen lokalist na Trsteniku od leta 1787—1797.

Janez Baltazar Erbežnik od 1797 do 1829.

Franc Šusteršič 1819—1851.

Franc Marinšek 1852—1871.

1.) Juri Bitenc. Rojen je bil na Laborah v šmartinski župniji pri Kranju 23. marcija 1726. v mašnika posvečen 27. avgusta 1752. in sicer na naslov gradu Scharfenberg (ad titulum castri

Scharfenberg). Leta 1758. je bil beneficijat v Sori. Pozneje je prišel kot kapelan v Preddvor. Na Trsteniku je zapisan v knjigi bratovščine sv. Barbare že 1760. Nekaj let pozneje se je stalno naselil na Trsteniku, kjer je bil imenovan leta 1787. kot prvi lokalni kapelan. V ljudskem spominu še živi „gospod Juri“ kot „prvi župnik“ na Trsteniku. Leta 1796., ko je že 40 let deloval v pastirstvu in je imel že 70 let, je obolel. Preddvorski župnik Juri Slapnik je poprosil meseca marcija 1796 v imenu trsteniške občine pomoči pri ljubljanskem kneznadškofijstvu. Poslali so res 14. marcija 1796 kapitulskega kapelana (Metropolitan-Kapitel-Kaplan) Jožefa Prunerja, kateri je sam želel zameniti mestno službo s pastirstvom na deželi. Doma iz Cirknice na Notranjskem, je bil v mašnika posvečen 1768 na naslov grofa Lamberga. Deloval je kot kapelan v Moravčah in kot grajski duhovnik v Trziču, preden so ga poklicali v Ljubljano. Ljudstvo se je zavezalo, da mu hoče dajati na dan po 40 kr. Kneznadškofijstvo je določilo, da so mu dajali 20 gld. na mesec.

Toda stari gospod Juri je prosil že 14. julija istega leta pri kneznadškofijstvu, naj se novemu pomočniku omeje pravice in se mu določi ožji delokrog. — Jožef Pruner bi se bil moral preseliti v Goriče. Dovolili so 27. julija 1796., da je smel sicer še ostati na Trsteniku, a dobil je ukor. Kmalu na to se umakne gospod Juri Bitenc sam; dovolili so mu 30. novembra istega leta stopiti v stalni pokoj. Dobival je 200 gld. na leto iz verskega zaklada. Preselil se je na Golnik v kriški župniji in je živel tam še dvajset let kot graščinski duhovnik. Umrl je kot zlatomašnik 26. oktobra 1816 v 91. letu svoje starosti. Pokopal ga je kriški župnik Ignacij Božič. — Na Trsteniku je bil po Bitencovem odhodu začasni upravitelj Jožef Pruner. Toda že 3. januarija 1797 je kneznadškofijstvo predlagalo za lokalista na Trsteniku na prvem mestu Baltarja Erbežnika. Imenovan je bil z dvornim dekretom 23. aprila 1797. Plače so mu določili 300 gld. na leto iz verskega zaklada.

2.) Janez Baltazar Erbežnik je bil rojen 26. decembra 1750 na Povlju pri Ločanu. Krstil ga je preddvorski kapelan Jožef Zorman. Ime sv. Janeza evangelista so mu dali. Očetu je bilo ime Andrej, materi pa Jera. — Oče ni bil samostojen gospodar, bival je na posestvu svojega sorodnika gospoda Andreja Erbežnika, o katerem smo že govorili. — Ko je imenovani gospod prodal svoje zemljišče, kakor smo že

zgoraj pripovedovali, se je vsa Erbežnikova rodbina preselila s Povlja. — Mladega Janeza, ki je še kot otrok moral zapustiti svojo rojstno vas, so poslali v šolo. Odločil se je za samostansko življenje po pravilih sv. Frančiška. Dobil je ime brat Baltazar. V mašnika je bil posvečen 1. aprila 1775. Pozneje je izstopil iz reda z višjim dovoljenjem in je pastiroval v lavantinski škofiji na Spodnjem Štajerskem in sicer pri takrat novoustanovljeni lokaliji sv. Katarine na Potoku, (am Čee-Bach) v trboveljski župniji od leta 1787 do pomladi 1797*). Takrat ga pokličejo v Brasloviče v pomoč, in z njim neha tudi lokalija sv. Katarine. Iz Braslovič se je preselil v svoj rojstni kraj, na Trstenik. — Tukaj je deloval do leta 1829. Starejši ljudje ga še pomnijo. Pri izpraševanju iz krščanskega nauka je bil strog, sicer pa mil in dobrohoten gospod. Zadnja leta je bolehal. Leta 1827. dne 21. marcija je dobil goriški lokalni kapelan Janez Kuralt ukaz od škofijstva, naj pomaga bolehnemu Erbežniku pri pastirovanju.

V mrtvaški knjigi beremo o Rubežniku, ki je bil med vsemi lokalisti najdalje na Trsteniku, da je umrl 28. novembra 1829. kot devetinsemdesetletni starček vsled oslabelosti na Trsteniku. Pokopal ga je tedanji župnik iz Predaselj Janez Jarnevič.

Prof. dr. Fran Pernè.

(Dalje pride.)

Lurška Mati Božja.

(Potovanje tje, bivanje v Lurdu ter hoja nazaj.)

(Nadaljevanje.)

I. Pot do Lurda.

Meseca aprila leta 1899. so vrli Dunajčani sklenili romati v Lurd, da se poklonijo svoji nebeški Kraljici ter se ji zahvalijo za dobrote, ki je je podelila tekom XIX. stoletja njim in vsej državi, da slovesno priznajo vsemu svetu Jezusa Krista v hostiji za svojega Gospoda in Kralja. Ta sklep so objavili po časopisih. Jaz sem bral o tem v „Slovcu“ in kakor sem vam že prej povedal, sklenil sem se jim pridružiti. Dobil sem dovoljnih pripomočkov in sem se vpisal na Dunaju med romarje. 17. avgusta sem odpotoval od doma. Dobri Ločani so se mi zlasti pred ta dan in pa veliki šmaren priporočali v molitev, da bi se jih spomnil, ko bom molil pred lurško votlino. Da bi resnično vstregel njihovi želji,

napisal sem na polo papirja imena vseh tistih, ki so se mi priporočili v molitev. Iz Škofje Loke sem se odpeljal proti Beljaku in odtod na Tirolsko v Inomost. Tam sem ostal 3 dni pri čč. oo. jezuitih in si ogledal mesto in tudi nekatere bližnje planine. Mesto je jako lepo. Ima krasno lego. Od vseh strani je obdano od večjih in manjših hribov, in prav pravih gora. Te gore pripomagajo, da je lega velikega inomoškega mesta izmed najzanimivejših na svetu. 21. avgusta sem zapustil glavno tirolsko mesto in sem se odpeljal v Franzensfeste, kjer sem počakal romarskega vlaka. Silno neprijazen kraj je to. Leži v ozki dolinici. Poleg velikega kolodvora stoji še par gostilen. Kolikor sem imel časa na razpolago, porabil sem ga v to, da sem napravil kratke izlete na razne strani, ker v Franzensfeste je zelo dolgočasno. 22. avgusta ob 3. uri zjutraj je dospel romarski vlak. Iz Franzensfeste smo se peljali mimo mest Briksena, Bolcana skozi južne Tirole. Ob ¼ 7. zjutraj smo bili že na avstrijskoitalijanski meji — v Ali. Tu so nam laški uradniki pregledali prtljago. Malo zjutrkovali smo v kolodvorski gostilni. Potem smo se presedli na italijanski vlak, ki je sicer hitro vozil, a se je skoro ves čas prav močno gugal. Peljali smo se skozi trdnjavo Verono. V Milan smo dospeli ob ¾ 12. V Milanu smo si odpočili do drugega dne. Stanovali smo v hotelu „Viktorija“ in v „Albergo della Misericordia“. Postregli so nam prav skrbno. Kosilo nas je že čakalo. Po kosilu smo se razpršili po mestu v večjih in manjših trumah. Bolj površno smo ogledali mesto. — Milan je zidan na okroglo. Središče vsega mesta je velika škofijska cerkev. Gotovo ste že čuli kaj o tej cerkvi. Pravijo, da ima toliko zvonikov, kot je v letu dni. Res, prav znamenita gotška stavba je to in je druga najprostornejša cerkev na svetu. Pod velikim altarjem leži v kristalni rakvi ohranjeno telo svetega milanskega nadškofa Karola Boromeja. V Milanu je tudi deloval nekdanji svetil škof Ambrozij, ki je pridigoval tako ognjevito, da je pridobil za Krista velikega svetega Avguščina. V mestu in po vsej milanski škofiji bero sv. maše duhovniki malo drugače kot pri nas. Drugi dan so naši duhovniki maševali po raznih cerkvah. Naš voditelj je maševal na grobu sv. Karola Boromeja. Ob ¼ 12. smo zapustili Milan. Vlak nas je brzo odnesel proti jugu, v primorsko mesto Genovo. Silno smo se zaveselili, ko smo ugledali morje. Mnogi še nikdar niso videli morja. V Genovo smo prišli ob ½ 4. popoldne. Po enournem odmoru smo se odpeljali

*) Orožen, Das Bisthum u. die Diözese Lavant; IV, 395.

v francosko Nico. Od $\frac{1}{2}$ 5. popoldne do $\frac{1}{2}$ 11. zvečer smo se vozili po svetovnoznani lepi pokrajini Riviera. Vlak je hitel prav tik morja. Kaj krasne kraje smo tu videli, najbujnejše nasade in vinograde. Tu raste že južno sadje. Mene so najbolj zanimala palme. Ob $\frac{1}{2}$ 11. zvečer smo bili v Nici. Ker je Nica izmed najlepših mest, ostali smo v Nici do drugega dne zvečer. Stanovali smo v hotelu „Continental“. Jaz sem prehodil vso Nco, ogledal krasne stavbe in nasade, a najprijetnejše se mi je zdelo pri morju. Tik morja so napravili široko, gladko cesto. Ob cesti rasto palme. S ceste na stopnjicah se pride na širok prod, kjer stoji do 100 hišic. Notri se kopalci slačijo in oblačijo. Prod se kaj lepo strne z morjem, ki je več metrov daleč plitvo in pri kopanju ni nobene nevarnosti. V Nici je jako milo podnebje. Le malokedaj pade gorkomer pod ničlo. V celem letu je 213 lepih solčnih dni. V sušcu je tu že pomlad, majnika pa žanjejo. V mestu in okolici sem videl krasne vrtove, kjer rasto južne cvetlice, pomaranče, rožiči, palme. V to mesto prihajajo tujci iz vsega sveta, da prezimijo. 24. avgusta zvečer ob 8. uri smo se poslovili od Nice. Do letovišča Kan (Cannes) smo se še vozili tik morja, a od tu naprej se je jel vlak bolj in bolj oddaljevati od morja. Ob 12. po noči 25. avgusta smo prišli v Marséj (Marseille), najimenitnejše evropsko primorsko mesto. Nekako eno uro smo vse eno postali, — akopram je bila noč. Iz Marseja smo se obrnili proti severu v mesto Nim (Nimes). Odtod je zavlak proti jugu skozi Monpeljé (Montpellier) v primorsko mesto Set (Cette). Tukaj smo zajutrkovali in se presedli na nov vlak. Od Set smo se peljali skozi Bezié (Beziers), Narbón (Narbonne), Karakón (Carcassonne) v Tuluz (Toulouse). V Tuluzu smo kosili. Mesto je veliko. V cerkvi svetega Saturnina hranijo trn iz Kristove krone, kos Marijine obleke, nekaj koščic svetih apostolov Petra in Pavla in glavo velikega učenjaka sv. Toma Akvinskega, ki je ovenčana z zlatim lavorovim vencem. Ob $\frac{1}{2}$ 1 smo odrinili iz Tuluz proti jugu v mesto Tarb (Tarbes), kjer stoluje škof, pod čegar duhovno oblast je pristojen Lurd. Od Tarba do Lurda je vozil vlak nekako toliko časa, kot vozi pri nas iz Ljubljane do Škofje Loke. Točno ob $\frac{1}{2}$ 7. zvečer nas je vlak zapeljal na lurški kolodvor.

Bodi pozdravljeno prestolno mesto brezmadežne Matere vseh ljudi!

Bodi pozdravljena mogočna lurška Kraljica, ki si zmagala vse svoje neverne sovražnike in

jih osramotila; bodi pozdravljena nebeška Zmagovalka, ki si izbojevala Lurd in sedaj iz svetega mesta vodiš srca svojih otrok!

II. Romarji.

Sedaj Vam moram še povedati, koliko nas je bilo in kaki ljudje so se vdeležili tega svetega romanja.

Večina vsi so bili iz Avstrije, le šest jih je bilo od drugod. Štiri ženske so bile iz pruske Šlezije, dva romarja sta bila iz Rumunskega. Avstrijcev je bilo 269, Ogrov 91. Med Avstrijci je bilo največ Nemcev, posebno Dunajčanov, drugi so bili rodom Čehi, Poljaki in severni Slovaki. Slovencev je bilo pet, s Kranjskega sem bil jaz edin. Z Ogri je potovalo lepo število ogrskih bratov Slovakov, kateri so peljali seboj mnogo bolnikov. Z veseljem moram opomniti, da se je vdeležilo te božje poti dokaj moč z Dunaja. Res, Dunaj napreduje, v cesarskem mestu se probuja temeljita krščanska zavest. Dve dvorni dami nadvojvodinje Marije Josipe: mejna grofica Krescenca Palavicini in Zofija Zamoyška ste tudi romale z nami v Lurd h Kraljici vseh kraljic. Marija si ne osvaja le src priprostih, neukih, nego, kakor vidimo, osvaja si tudi ljubezen imenitnih oseb. Duhovnikov je bilo do 30. Ostali romarji so bili gosposkega, srednjega in tudi kmečkega stanu. Avstrijce je vodil velečastiti oče Engelbert Weinberger, kapucin z Dunaja. Ogre in Slovake pa prečastiti prelat dr. Robitsch de Ugornia. Vožnja od Dunaja do Lurda in brana za 8 dni je stala za I. razred 480 K, za II. 360 K, za III. 220 K. Romarji so imeli božjepotno znamenje, svetinjo lurške Matere Božje, na kateri sta bila pritrjena bel in višnjev trak. Dali so nam tudi tiskan imenik vseh udeležencev in posebno molitveno knjižico za lurške romarje; iz nje smo skupno molili in peli na potu in v Lurdu. Čas smo vestno porabili. Po dnevi smo zmolili tri rožnence za papeža in cerkev, za državo in cesarja in za se. Prav vsak dan smo vsaj enkrat prepeli dolgo lurško pesem. Litanije Matere Božje smo peli in molili. Kadar nam zaradi vožnje ni bilo mogoče biti pri sveti maši, molili smo v vozu skupno mašo v čast lurški Materi Božji, kakor se bere v Lurdu vsako leto 11. februarja. Romarji so prav mnogo molili in se res najdostojnejše pripravljali za Lurd, saj so bili pa tudi pravi, pobožni častilci Matere Božje, kar se je najlepše pokazalo v Lurdu, o čemer Vam povem še natančneje. — Ko smo se bližali Lurdu, solzilo

je marsikomu oko, sveto veselje se je razodevalo na obrazih. Vsakdo je mislil le na lurško votlino in Marijo, katero bo kmalu gledal v masabijelskih skalah. — O kako sveta čustva najiskrenejše ljubezni so morala prevevati romarje, ko smo izstopili na lurškem kolodvoru, ko smo dospeli v sveto mesto k Mariji, tolažnici in pomočnici vseh kristijanov, k Mariji, veliki čudodelnici 19. stoletja.

Bodi pozdravljena Marija, svetla zvezda upanja vsakemu, ki prihiti k Tebi; bodi pozdravljena lurška Kraljica, Mati milosti, morje usmiljenja!

Kipelan Ivan Miklavčič.

(Dalje pihodnjič.)

Tomo Kempčan v slovenski obleki.

(Dalje.)

Šestindvajset let pozneje je iznovič preoblekel Toma Kempčana v slovensko obleko — „v' to Cranzko okuli Lublane navadno Spraho“ — tuhinjski vikarij Frančišek Mihael Paglovic v družbi z nekim drugim mašnikom petrinarjem, ki sta izdala l. 1745. „Thomasa Kempenzarja Bukve“. V predgovoru naslovljenem: „Kratku podvučenje“ opominja Paglovic v sedmih točkah bralce, kako naj bero to in druge pobožne knjige, potem jih seznanja s Tomom Kempčanom in z njegovimi „slatimi Bukvicami“, ki so bile preložene celo na turški jezik. Da se okoristijo ž njimi tudi „ti lubi Slovenci in Crainci“, so se preložile na slovenski jezik s tako skrbjo in pozornostjo, da jih morejo razumeti tudi preprosti ljudje. Prevajalca sta rabila poleg latinskega izvirnika nemške in laške prevode. „Taki Mošje so se pomujali, kateri te štiri sprahe, Latinsko, Nembško, Laško, inu Crainsko so dobru znali, inu zastopili, de skusi to, kar v' Latinski sprahi je bilu tešku sastopit, je nekei ta Nembška, nekei pak tudi ta Laška, inu skorei leta nar več resločila, kaj je otel ta Vučenik z' en navuk nam naprei nesti.“ Da bi Tomo Kempčan globlje prodrl v narod, opremil ga je Paglovic s kratkim abecednikom na koncu. Dodal mu je: Tablo Teh pužtabou, iz katerih se samore kdu lehka navučiti brati in naposled so še: Cifre iz katerih se usse štivenie sturi. Paglovčev „Kempensar“ je eden prvih razširjevalcev slovenskega branja.

Kako se je priljubil slovenskemu ljudstvu, svedočijo večkratni ponatiski. „Tomaža Kempenzarja Bukve“ so bile „pobulšane inu k' drugemu malu na svitlu dane“ l. 1778. „Pobulšal“ in izdal jih je beneficijast stolne cerkve ljubljanske Anton Conti. Ta izdaja je zanimiva zato, ker je omenjeni izdatelj dodal pred Paglovčev „Kratko podvučenje“ še eden takisto naslovljen pouk na prvi strani: „koku se imajo nekatiere čerke (puštabi) v' Kraynski šprahi izreči.“ Tu povdarja razloček med z (s) in s (f) zametujoč podvajanje poslednjega; on pravi, da zadostuje eden sam s „po navadi teh Illyrcov, katireh špraha je taku rekoč ena mati te kraynske“. Nato razlaga, kaj po-

menja rep pod črkami; to znači, da je treba tisto črko tako izgovoriti, kakor da bi bila podvojena: „koker se vide per ti besedi vertē, katira se bere, koker vertee.“ Iz tega in nekaterih drugih popravkov veje duh Pohlinove slovnice. Za „kratkim podvučenjem“ sta: Molituv pred branjam in po branju, katerih nima prva izdaja. Zada je izostal abecednik, ki ga ni tudi v nastopnih ponatiskih. „K tretjemu na svitlu dane“ so bile Paglovic-Continijeve „Thomaža Kempenzarja Bukve“ l. 1788. brez ortoepičnega pouka na prvem mestu, sicer pa popolnoma enake drugi izdaji. Četrty ponatisek je izšel l. 1799. tako enakosloven prejšnjemu, da je ostala celo opazka v naslovu: „k' tretjemu (namesto 4.) na svitlu dane“. Isto hibo v naslovu ima peta izdaja z l. 1807. Tu je izpuščen „Kratkega podvučenja“ drugi del.

Brez širokokrilega naslova, s kakoršnim sta ga obremenila o. Hipolit in Paglovic, je zagledal Tomo Kempčan l. 1820. v novi lepi slovenski obleki beli dan. Oskrbel mu jo je marljivi spiritual v ljubljanski duhovščini Ivan Zalokar. Njegov prevod „Hoje za Kristusam“ prekaša vse dotedanje. Slovenil je svobodno iz latinskega izvirnika, a hkrati vrlo pogodil duha Tomovega. Znameniti hrvaški jezikoslovec Fran Kurelac, ki je sam krasno prevel „Stope Hristove“, ga jako hvali, veleč, da ma je dobro ugajal. V toplo pisanem predgovoru našteva Zalokar krasne sadove, ki jih rodeva branje „Hoje za Kristusam“ in poučuje bralce, kako naj jo bero.

Isti pisatelj je razveselil Slovence l. 1826. s knjigo natisnjeno z metelčico: „Dvanajst bukev Tomaža Kempčana, izbranih iz njegovih dosle še malo znanih pisem.“ Zalokar je v tej knjigi zbral najkrasnejše cvetove iz Tomovih ascetiških del in jih povil v lepo zaokrožen šopek, ki se začinja s spisom: „Limbarski dol“ in končuje s šestimi svetimi molitvami o Kristovem terpljenju. Posebno krasna sta spisa: „Zdihovanje duše“ in „Rožni vrtec“. Iz gori naštetih Tomovih del je preložil iz latinskega štev. 1., 12., 14., 15., 16., 19., 25., 26., 28., 31., 34. in pet listov. Ta Zalokarjeva knjiga je izšla tudi v posamičnih zvezčičih. Založil jo je prof. Metelko, komur jo je pisatelj z dvema drugima knjižicama vred v last izročil proti temu, da pripade zopet njemu. kadar bi Metelko umrl.

Založnika poslednje izdaje Paglovčevega „Kempenzarja“ z l. 1807. Adama Henrika Hohna je prese-netil Zalokar s svojim Tomom Kempčanom. Take knjige, po kateri vsak hip poprašujejo, ni rad izpustil iz svoje zaloge. Naprosil je torej tedanjega šentpeterskega župnika Ivana Bedenčič, naj mu popravi Paglovčev prevod. Knjiga je izšla l. 1825. s pomoto „Petiga (namasto: 6.) Natisa“ v naslovu; niti popravljalet niti založnik nista vedela, da je bil že l. 1807. izdan vsaj peti natisek. Bedenčič je spisal „Thomaža Kempenzarja čvetirim Bukvam“ nov predgovor, kjer proslavlja Tomovo modrost in navaja vsebino njegovih čvetirih knjig. Zada je dodal: „Kazanje molituv ali povzdigvanje serca k' Bogu v' mnogiterih okoljstava življenja“. Tu opozarja bralca na oddelke v knjigi, zlasti primerne, da se bero v gotovih slučajih. To izdajo, kakor tudi poznejše Holmove, je ilustroval s slabimi lesorezi L. Wahl. Podobe se nahajajo pred naslovnim listom in ob začetku čve-

terih bukev. Na čelu je Krist noseč težki križ, potem je propoved na gori, Zveličar pri Lazarjevih, gredeč z učencema v Emavs, in zadnja večerja. Paglovic-Bedenčičev prevod zaostaja za Zalokarjevimi. Izmed poznejših izdaj imam v rokah 7. tisek z l. 1846. Jezik je nekoliko boljši mimo onega z l. 1825.

Izpodbujeni od tedanjega mariborskega spirituala, sedanega stolnega župnika in kanonika Jakoba Bohinec in pod njegovim vodstvom so l. 1872. izdali mariborski bogoslovci „Tomaža Kempčana Hojo za Kristusom“, ki je takoj drugo leto zopet v pomnoženem natisku zagledala beli dan. V predgovoru hvalijo Slovence, ker radi bero Toma Kempčana knjige. „Pa to ni čudo, saj so vredne, da jih pobožni kristijan prebira in zmerom prebira: v njih najde besede večnega življenja, modrost svetnikov, učenost, ki vso zemeljsko presega, najde v svoji žalosti tolažilo, v veselji merilo, v vseh razmerah življenja pa varno vodilo. Od časa svetih očakov sem pa tudi ni o skrivnostih izveličanja nobeden lepše pisal, nego Tomaž Kempčan“.

Poslednjo izdajo Toma Kempčana je oskrbela Slovencem družba sv. Mohorja. L. 1888. je prejelo 41.552 Mohorjanov Andreja Kalana dovršeni prevod „Tomaža Kempčana: Hodi za Kristusom!“ Ni mi treba povdarjati, kako se je s tem dragocenim knjižnim darom prikupila družba našemu vernemu ljudstvu; a tudi knjige same mi ni treba opisovati, ker je v skoro slehrnega rokah. Mohorjevi, kakor tudi mariborskima izdajama so dodane običajne mašne in druge molitve.

Omeniti mi je še ponaredeb Toma Kempčana. L. 1769. je izšel „Marianske Kempenzar ali dvoje bukuvce od posnemanja Marie Divice inn Matere Božje“. Izdal ga je o. Marko Pohlin, ki piše v „Perpisanici ali predgovoru“: „Koku ze ima sa Xtuzam hoditi, vam je ta usse časty uredne, inn bogaboječe D. G. Thomaž ta Kempensarzke sadosti pozvejtli; koku be imelli pak sa MARIO D. hoditi, nje tugente poznemati, inn nje šenena S. Jošefa počastiti je v' teh buqvah ta V. Z. D. G. P. Božtian Sailer iz Marhtala Premonztratensarzke Chorar Ordna S. Norberta popizal. Sa Thomaža Kempensarzkega IV. Bukuvcame, nizem jest neč lepžega, inn bulžega sa vaz videl, koker zo lete prične bukuvce.“.

Po več nego polstoletnem presledku je zagledal l. 1830. beli dan nov Marijin Kempčan: Friderika Barage tehtovita knjiga „Od počesevanja in posnemanja Matere Božje“. Po izgledu Toma Kempčana se vrste v štirih knjigah premišljevanja o Marijinem življenju in o njenih čednostih.

O. Sebastijana Sailerja „Hojo za Marijo Devico“ je iznovič podal Slovencem B. Bartol l. 1881. Izdala jo je družba sv. Mohorja.

* * *

Evo, kako so slovenili razni prevajalci Toma Kempčana l. knjige 1 pogl. 1. točko!

Izvirnik: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: dicit Dominus. Haec sunt verba Christi quibus admonemur, quatenus vitam eius et mores imitemur: si velimus veraciter illuminari, et ab omni caecitate cordis liberari. Summum igitur studium nostrum sit: in vita Jesu Christi meditari.

1664 o. Andrej Jankovič: Kateri za mano hodi, ta nehoj' vtémj: prauj Gospud. Letè zo bessede Chriztužoue, 'zkaterimi nas opomina debi pò niegonim žiulejnu inn zaderžajnu hodili, aku hočmo rezničnu ozuitleni, inn od uze tiga zerca zlepoti odreženi biti. Ta nar uegži tedaj naša 'zkerb inn muja bodj, tu žiulejne JEzuza Chriztuža spremižluvatj.

1719 o. Hipolit: Katéri po mojih stopíniah hodi, letá nebó v' temy hodil: pravi Gospúd, leté so besséjde Christuzove, zkuzi katére naz opomína, debi po niegóvim žívléníu inn zaderžániu sturili, aku my hočemo risničnu rezvičéni, inn od vse zlipóte nášiga sercá réjšeni biti. Nar vegši tedéj naša zkèrb inn fliz imá biti, tu žívlénje Jezusa Christuza pogóstim zpremišlúvatí.

1745 Frančišek Mihael Paglovic: Kateri po moyh stopiniah hodi, na hodi v' temi, pravi Gospud: lete so bessede Christusove, skuz katere naz on opomina, de bi po njegovim šiulenju, inn zaderšanju naše žiulenje rounali, aku my očmo resničnu resvitleni, inn od usse slepote rešeni biti. Nar veči tedaj naša skerb inn fliss ima biti, to žiulenje JEsusa Christusa pre-mišlúvatí.

1778, 1788, 1799 in 1807 Paglovic v redakciji Antona Conti: Katire po mojih stopinah hode, na hode v' temi, prave Gospud. Leto so bessede Kristusove, skuz katire nass on opomina, de bi po njegovemu življenju, inn zaderžanju naše življenje rovnali, aku mi očmo resničnu resvitleni, inn od use slepote rešeni biti. Tedej ima narveče naša skerb, inn fliss biti, tu življenje JEzusa Kristusa pre-mišlúvatí.

Župnik Ivan Vrhovnik.

(Dalje pride.)

Izlam in krščanstvo.

(Dalje.)

Na dveh mestih opisuje precej obširno in različno oznanjenje Marijino in njeno spočetje. Pri tem pripovedovanju rabi bl. Devica tako trivialne izraze, da jih ne moremo ponoviti. V suri 3. govori približno tako-le: Angelji so ji rekli: O Marija, udana bodi Bogu, časti ga in klanjaj se mu z onimi, ki se mu klanjajo . . . Dalje so govorili angelji: „O Marija, Bog ti oznanja Besedo, ki izhaja iz njega, njegovo ime naj bode: Mesija-Jezus, sin Marije. Velik bode na tem in onem svetu, in pripadel bode onim, ki stoje blizu Boga. (Prim. Luk. 1, 31, 32.) Že v zibelki*) in tudi v moški dobi govoril bode ljudem in bode pobožen mož.“ Na Marijin ugovor odgovoril je angelj: Bog stori kar in kakor hoče; ako je kako stvar sklenil in rekel: bode naj! — se zgodi.“

*) Da je Jezus govoril že v zibelki in branil svojo Mater, o tem govore legende in apokrifni evangelj Psevdo-Mateja; od tod je povzel tudi Mohamed najbrže to mesto.

Iz teh besedij je jasno, da Mohamed sam seboj ni bil na čistem, kakšno čast in kakšno poslanstvo naj prisodi Marijinemu sinu. Prepisal je odkod nekatere izraze, ki odločno govore za božanstvo Jezusovo, a on sam se tega ni zavedal. „Beseda, ki izhaja od Boga,“ „Mesija“, ti naslovi morejo značiti edino le Sinu božjega. A tega mu Mohamed ipak ne mara priznati, kar bomo videli na drugih mestih.

Neko veliko resnico zasledamo v tem pripovedovanju: Tudi Mohamedu ni bila neznana sveta skrivnost vere katoliške, dogma, da je bilo Marijino Spočetje brezmadežno. — Sploh omenja koran devištvo preblazene Matere tudi na drugih mestih; tako n. pr. v suri 66. z besedami: „Izgled vam bodi tudi Marija, hči Amranova (sic!). Ohranila je svojo čistost in dahnila smo vanjo svojega duha in verjela je besedi svojega Gospoda in njegovim spisom, in bila je ponižna in pokorna.“ Ali v suri 21: „Spomni se tudi nje, ki je ohranila svoje devištvo, in katero smo nadahnila s svojim duhom . . .“

Kar pripoveduje koran o Mariji po njenem spočetju in o rojstvu Jezusovem, sliči neverojetnim legendam. Mi vemo, da je blažena Devica preživela oni sveti čas v molitvi in pobožnem razmatranju; imela je živo vero, da je postalo njeno telo svetišče živega Boga, in v tej veri bila je srečna, njeno srce je kipelo goreče ljubezni.

„Spočela je sina, in umaknila se je z njim v oddaljen kraj*). Tedaj zakliče neki glas**): „Ne žalosti se, Gospod tvoj je obudil pred tvojimi nogami vrelo, in potresi samo palmino deblo, in dovolj zrelih sadov bode padlo na tebe. Jedi in pij in razveseli si oko! In ako te kak človek popraša radi otroka, reci: Obljubila sem Preusmiljenemu post, in zato ne bodem danes z nikomur govorila. Prišla je torej noseča dete v rokah k svojemu ljudstvu, katero ji je govorilo: Marija! O sestra Aronova, (prej omenjeni anahronizem!) resnično, tvoj oče ni bil slab človek, in tudi tvoja mati ni bila nečistnica. — Tedaj je pokazala na otroka, da naj govori, na kar so rekli ljudje: Kaj, ali naj govorimo z otrokom v zibelki? Dete pa je pričelo govoriti: „Resnično,

*) To nejasno pripovedovanje, da je odšla Marija v oddaljen kraj, kjer je tudi porodila Jezusa, more se razumeti z ozirom na svetopisemsko dejstvo, da je potovala s sv. Josipom v daljni Betlehem in tam rodila Sina božjega.

**) Razlagalci tolmačijo, da naj bi bil to glas Jezusa samega v materinem telesu.

jaz sem služabnik božji, dal mi je pismo in določil me prorokom. Dal mi je svoj blagoslov, naj bodem kjerkoli, in zapovedal mi je, naj opravljam molitve in dajem miloščino, dokler živim, in da naj bodem ljubezniv do svoje matere.“

Druzega ne vé ničesar o Mariji. Lahko se spozna iz vsega, kar poroča Mohamed o nji, da ne povzdiguje njenega devištva in čistosti radi nje same, temveč proslavlja jo radi svetosti njenega sina.

Bogoslov Karol Cankar.

(Dalje prihodnjič.)

Emil Zola.

V noči od 28.—29. septembra t. l. je preminul v Parizu Emil Zola, glasoviti romantik. Umrl je po slučajnosti. Izletel je s prijateljem v sloviti Sedan. Bil je tu jako dobre volje, fotografovat se je dal tu ter se vrnil zvečer 28. septembra v Pariz. Truden je legel v posteljo. V stanovanju so imeli zračno kurjavo. Cev se je premaknila in dušljivi plin je uhajal iz nje. Zjutraj, ko ni bilo Zole iz sobe, so prišli gledat sluge. Vdrli so vrata in našli Zolo na tleh zadušenega ter mrtvega med dvema psoma, ki se pa nista zadušila. Žena je bila nezavestna v postelji in se ni popolnoma zadušila, upanje je, da bo ozdravela. Zola je umrl nagle in neprevidevene smrti. Cerkveno ni bil pokopan, ker je žena sama tako izrekla, da bi ne želel cerkvenega pokopa.

Zolova pisateljska osebnost in delalnost je značilna za njegov vek. Zola je bil sovražnik krščanske omike. Bil je vseskozi materijalist. V svojih romanih je izkušal vero pregnati iz človeškega življenja. Ali jo je popolnoma preziral, ali jo smešil, ali pa se naravnost boril proti njej. A pri tem je Zola sam nehote priznaval s svojimi spisi vso žalostno praznoto svojega svetovnega naziranja. Ker se je obrnil od vere, od krščanstva, izgubila je njegova umetnost tudi vse ideale. Razgrinjal je tam, kjer drugi umetniki zagrinjajo s plaščem sramežljivosti. Novodobni naturalizem ga slavi kot svojega glavnega zastopnika. In kot tak je Zola velik v svoji stroki, a njegova stroka je nizkotna. Zolova pot je vodila po močvirju, velikokrat po potih nesnažnosti.

Slavili so ga oni, ki se radujejo ob nizkotnem. Njegovi romani (tudi preloženi na nemški

jezik*) so našli na tisoče in tisoče bralcev, ter so pripomogli mnogo k temu, da je neki sloj francoskega prebivalstva tako nenraven. Socijalni demokratje so jako pridno razširjali Zolove spise a tudi meščanstvo jih je požiralo slastno, ker je našlo v njih sebi vgačajočo umazanost. Zola je bil mojster popisovanju, umetnik besede, fotograf s peresom. A duhovitosti je najti pri njem le malo. Svoje romane je izdeloval nekako rokodelsko, kupčijsko. Strašno dolgi popisi, ki gredo v vse posameznosti, kažejo, kako visi pisatelj popolnoma ob materiji in nima duševnega vzleta.

V zadnji dobi njegovega pisateljevanja sta dve ideji posebno vodilni zanj. A tudi oni dve sta se zadušili v materijalizmu.

Versko hoče Zola katoliško cerkev uničiti s trilogijo: „Rome“ — „Lourdes“ — „Paris“. Socijalno pa hoče namesto krščanskih štirih evangelijev postaviti materijalistični evangelij plodovitosti in dela.

Zdaj se zdi Zola še velik, ker ima mnogo pristašev. A pade pa gotovo v pozabljenost, ker njegova umetnost nima življenja**).

Zola je svoje mnoge talente porabil v zlo. Mnogim je vero iz srca iztrgal, ter jim vcepil gnev in sovraštvo do cerkve, zopet drugim je pa v srce zasejal seme pohujšljivosti in podle pohotnosti. S tem si je zelo obtežil svojo odgovornost pred vsesvetim in pravičnim sodnikom. — A bil mu Bog milostljiv sodnik!

Župnik Alojzij Kummer.

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec oktober 1902:
Češčenje presv. Rešnjega Telesa.

Kakor je solnce vir in središče vsega življenja v naravi, tako je brez dvoma vir in središče našega duhovnega življenja zakrament presv. Rešnjega Telesa. Brez solnčne svetlobe in gorkote bi prestalo vse naravno življenje, vsa živa bitja v prirodi bi otrpnila. Brez milosti, ki nam poteka iz tega presv. zakramenta, bi se takorekoč ohladila naša srca, nadnaravno življenje naše duše bi pojemale, junaki z velikimi krepostmi bi izginjali z zemeljskega površja. Zakrament presv. Rešnjega Telesa je studenec milosti, katera nas

*) Taki iztisi se tudi nahajajo v mnogih posojilnih knjižnicah, tudi n. pr. v Ljubljani, in se bero.

**) Zola je želel vsprejeti biti v »akademijo znanosti« v Parizu. Ta čast dojde le izredno komu. — Pripoveduje se tudi, da je Zola prepovedal celo svojim otrokom branje svojih knjig.

krepi v težavnem življenjskem boju in nas dela značajne, stanovitne do konca. Človeška, po izvirnem grehu popačena in k slabemu nagnjena narava se po tem sv. zakramentu ublaži, srce, po neskončni sreči hrepeneče človeško srce se upokoji, mirno, zadovoljno in srečno je v Kristu, svojem Bogu. Zato pa vabi Gospod tako ljubeznivo k sebi vse, ki so utrujeni; kajti on jih poživlji. Sploh čuti sadove prejemanja tega sv. zakramenta najbolje vsak kristijan sam na sebi. Kar je napredoval v duhovnem življenju, kolikor se je utrdil v značajnosti in zadobil moči in poguma v boju z različnimi izkušnjavami, vse to je zadobil od Gospoda v presv. zakramentu. In že radi tega, ker nam ta sv. zakrament deli toliko nešteti milostij — če ne radi tega, ker je Krist naš Bog največja popolnost, mi pa njegove stvari — morali bi se truditi, da izkazujemo presv. zakramentu kolikor mogoče veliko čast. In kako storimo to najprikladneje?

1.) Pazimo pred vsem na spodobno vedenje v cerkvi. Tega bi se mi kristijani lahko učili pri drugovercih. Ti se ti tako vzgledno vedejo v svojih svetiščih, kako bi se morali še le mi v prostorih, kjer biva Bog sam. Vsakdo si prizadeva, da se vede kolikor mogoče dostojno, če je poklican h kaki visoki osebi, n. pr. k vladarju. Kako bi si še-le mi morali prizadevati za lepo vedenje, ko nas vidi in opazuje Vledar vseh vladarjev!

S.

(Konec prihodnjic.)

b) Posebni nameni.

18.) **Sv. Luka.** Slovenski bogoslovci. Zadovoljnost v izvoljenem poklicu.

19.) **Posvečevanje cerkva.** Dostojno vedenje v cerkvi. Dobrotniki cerkvenih podjetij.

20.) **Ivan Kancijan.** Šolska mladina. Verska in narodna zavest obmejnih Slovencev. Mir med avstrijskimi narodi.

21.) **Sv. Uršula.** Slovenke. Dušno in telesno zdravje. Odvrnitev nepričakovanih nezdod.

22.) **Sv. Kordula.** Čist namen pri dobrih delih. Hvaležen spominj na dobronike.

23.) **Sv. Severin.** Slovenci. Družba sv. Mchorja. Vspehi boja proti pijančevanju na Slovenskem

24.) **Sv. Rafael.** Zavodi za slovensko mladino. Šolske sestre.

S.

Raznoterosti.

Grozne številke. Številke zadnjega ljudskega štetja na Holandskem nam povedo strašno stanje brezverstva. Nič manj nego 115.276 oseb se je oglasilo kot brezvernih: med njimi 50.978 ženskega spola, ki so brez vere. L. 1889 je bila čitati v tej rubriki številka 84.065, torej se je povečala za 30.000 ali za 37 odstotkov med tem, ko raste prebivalstvo za 13 odstotkov. Pomisleka vredno je to dejstvo, da je ondi, kjer je ljudstvo vdano socializmu, 84.000 brezvercev, med tem, ko jih je v protestanških provincijah 27.000 in v obeh katoliških provincijah 964. Ta statistika je prav poučljiva.

L. P.